VOLLSTÄNNEGE A DETAILLEIERTEN ZESUMMEFAASSUNG

Konscht a Resilienz bei Kannertrauma

Konscht a Resilienz bei traumatiséierte Kanner

Koordinéierend Institutioun	Innocence in Danger (IID), Däitschland
Akademesche Partner	Universitéit vu Koblenz
Finanzéierung	Bild hëlleft – E Häerz fir Kanner
Projetleeder	Prof. Dr. Daniela Braun, Universitéit vu Koblenz
Wëssenschaftlech Ënnerstëtzung	Dr Catherine Kaiser Hylla, Dr Claudia von Faust, Dipl. Soz.Päd. Verena Mueller Doetsch
Studieperiod	2010 bis 2013 (3 openeenfolgend Joer)
Originalsprooch	Englesch (Iwwersetzung an Zesummefaassung op Franséisch)

Dëst Dokument stellt eng ëmfaassend, korrekt a detailléiert Zesummefaassung vum wëssenschaftleche Rapport duer, deen vun der Universitéit vu Koblenz a Kooperatioun mat Innocence in Danger publizéiert gouf. Et presentéiert d'theoretesch Grondlagen, d'Methodologie, d'Resultater an d'Konklusiounen vun dëser longitudinaler Studie iwwer d'Wierkung vun Konschtwochen op d'Entwécklung vun der Resilienz bei traumatiséierte Kanner, déi an Institutiounen fir Kanner- a Jugendschutz plazéiert sinn.

1. Aféierung an allgemenge Kontext

Vill Kanner stoussen schonn an engem ganz jonken Alter op déifbedrohlech an onkontrolléierbar Evenementer, déi si an Angscht, Hëlleflosegkeet an Terror stierzen. Dës Evenementer enthalen kierperlech Gewalt, sexuell Ausbeutung, Vernoléissegung, Accidenter, Drogen- oder Alkoholofhängegkeet vun de Elteren, an/oder d'Zesummebroch vun der Familljeeenheet. Dës traumatesch Erfarungen stellen e grousse potenziellen Risiko fir d'zukünfteg Entwécklung vun de betraffene Kanner duer (Werner, 2008; Reddemann & Dehner-Rau, 2008).

D'Fäegkeet, sech erfollegräich un nei Liewenssituatiounen unzepassen, amplaz am Angesicht vun extrem schwéiere Bedéngungen 'zesummenzebréchen', gëtt an der Fuerschung als de Konzept vun der Resilienz bezeechent (Wittchen & Hoyer, 2006; Wustmann, 2011). Dëst Konzept läit am Häerz vum 'Art and Resilience' (KuRe)-Projet.

1.1 De KuRe-Projet — Ursprong an Ziler

Als Deel vum KuRe-Projet (Kunst und Resilienz — Art and Resilience) kruten traumatiséiert Kanner, déi haaptsächlech an Schutzheemer fir Kanner a Däitschland liewen, d'Méiglechkeet,

un jäerlechen Konschtwochen deelzehuelen. Dës Wochen ginn vun der internationaler Associatioun Innocence in Danger (IID) organiséiert, déi 1999 zu Paräis gegrënnt gouf.

Innocence in Danger ass eng global Beweegung, déi sexuell Gewalt géint Kanner bekämpft, besonnesch d'Verbreedung vu Kannerpornografie iwwer nei Medien. D'Organisatioun ass zënter 2003 a Däitschland vertruede. De KuRe-Projet gouf vun Bild hilft 'Ein Herz für Kinder' (E Häerz fir Kanner) finanzéiert.

Zentralhypothese vum Projet: D'Participatioun un de Konschtwochen stäerkt d'psychologesch Resilienz vun de Kanner, dat heescht hir bannenzeg Fäegkeet, mat Schwieregkeeten ëmzegoen.

1.2 Dräi fundamental Hypothesen

- D'Konschtwochen hunn nohalteg Effekter op verschidde Liewensberäicher an op de Alldag vun de Kanner.
- Konscht ass eng Entwécklungsressource fir traumatiséiert Kanner.
- D'Effekter vun de Konschtwochen ginn och vum pädagogesche Ënnerstëtzungsnetz vun de Kanner wahrgeholl.

---

2. Theoretesch Grondlagen

2.1 Stationär Jugendhëllef (Stationäre Jugendhilfe)

De Projet gouf haaptsächlech mat Kanner duerchgefouert, déi an Institutiounen zum Kannerschutz (stationär Jugendhëllef) plazéiert sinn. An Däitschland ginn all Joer ronn 30.000 Kanner a jonk Leit an esou Ariichtungen plazéiert, wat no dem Bundesamt fir Statistiken bal 87 pro Dag entsprécht.

Den Ënnerscheed tëscht normalen Wunn-Gruppen a therapeutësche Wunn-Gruppen läit net an der Dauer vun der Betreiung, mee an hirer Natur: d'Kanner, déi do wunnen, hunn verschidde Aarte vu Trauma erlieft. D'Aarbecht erfuerdert e professionellt Versteesdemech vun de Phänomener vum Trauma, kognitiven Verzerrungen, Krisen a relationaler Dynamik, souwéi d'individuell Ressourcen vun all Kand.

Operativ Definitioun vu Trauma bei Kanner (Scheuer-English, 2002): *"Et ass eng eenzel oder widderholl Erfarung, déi eng psychesch Verletzung verursaacht, déi d'physesch a mental Kapazitéiten vum Kand iwwerschreift, Angscht virum Doud oder der Vernichtung ausléist, ouni datt d'Kand bei iergendeen Schutz oder Hëllef fënnt."*

Trauma geschitt ëmmer an Bezéiungskontexten mat no oder vertraut Leit a féiert zu Stéierungen an de Bezéiungen an an der Bindung. Spezialiséiert Therapien (Physiotherapie, Spilltherapie, Konschttherapie, Bewegungstherapie) si néideg, fir Kanner ze hëllefen, hiert Trauma ze iwwerwannen.

2.2 Konscht a Kreativitéit

2.2.1 Definitiounen a Problemer

Konscht, am breede Sënn, bezitt sech op all entwéckelt mënschlecht Aktivitéit, déi op Wëssen, Praxis, Wahrnehmung an Intuitioun baséiert – egal ob et d'Konscht vun der Heelen,

d'Riedkonscht oder d'Bildend Konscht ass. An sengem méi enge, zeitgenëssesche Sënn ass Konscht e mënschlecht kulturellt Produkt, d'Resultat vu kreativen Prozesser, dat sech vum Handwierk doran ënnerscheet, datt et fräi vun enger bestëmmter utilitaristescher Funktioun ass. Seng Bedeitung entsteet aus der Interaktioun tëscht dem Wierk, dem Konschtler an dem Betrachter, ouni datt eng eenzeg Interpretatioun opgezwong gëtt. Konscht bleift dofir am Fong oppen a polysemesch: et ass genee dës Zweideitegkeet, déi Kommunikatioun, Ausdrock an Begéinung fërdert.

Systematesch Fuerschung iwwer Kreativitéit huet an den USA an den 1950er Joren ugefaangen, urspréinglech ugedriwwen vun politeschen a wirtschaftlechen Imperativer (dem no-Sputnik 'Weltraumlaf'). Et war Joy Paul Guilford, deen schonn 1950 dat Grënnprinzip festgeluecht huet: All Mënsch ass kreativ, an dës Kreativitéit kann an muss erforscht ginn. Duerno gouf Kreativitéit am Beräich vun der Psychotherapie (Moreno) als Ressource fir psychologesch Veränneru ng a Wuesstem unerkannt, ier si an de spéiden 1990er Joren vun der Neurobiologie (Hüther) erliicht gouf.

De kreative Prozess entwéckelt sech a fënnef ënnerschiddleche Phasen, déi net linear sinn a vu Persoun zu Persoun variéieren: (1) **d'Virbereedungsphase**, charakteriséiert duerch Offenheet fir Zoufäll an d'Zesummenfaassung ouni Beurteelung; (2) **d'Inkubatiounsphase**, wou d'zesummegesate Elementer nei kombinéiert, transforméiert an modifizéiert ginn; (3) **d'Illuminatiounsphase**, de 'Eureka'-Moment, wou eng Léisung plëtzlech optrëtt; (4) **d'Produktionsphase**, wou d'Léisung an d'Praxis ëmgesat gëtt; an (5) **d'Verifizéierungsphase**, wou d'Resultat op seng Relevanz bewäert gëtt.

D'pädagogesch Bedeitung vun dëse zwee Konzepter ass am Kader vun dëser Studie fundamental. Kreativitéit ass eng **adaptiv Fäegkeet**: Si erméiglecht et, mat neie oder schwéiere Situatiounen ëmzegoen, d'Wahrnehmung vun der Realitéit nei opzebauen an e Gefill **vu Selbstwirksamkeet** z'entwéckelen — de Glawen, datt een fäeg ass, ze handelen an seng eege Situatioun ze beaflossen. Kreativ Prozesser féieren zu enger geännertter Wahrnehmung vun der Realitéit, erweideren d'Verstoen vun deenen eegene Ressourcen a produzéieren Erfarungen vum Erfolleg mat laangfristege Wierkungen op d'Selbstwäertgefill. Fir traumatiséiert Kanner stellt d'Konscht domat eng direkt therapeutesch Ressource duer.

2.2.2 D'Wichtegkeet vun der kënschtlerescher Aktivitéit an der Kandheet

Laut John Dewey ass Konscht eng néideg Erfarung am Liewen vun engem Kand, well se extern Erfarungen mat internen Gefiller a Gedanken verbënnt. All Kand fänkt un ze zéien a molen, soubal et e Bleistift hält. Zeechnungen vu Kanner hunn eng narrativ Dimensioun: si weisen Interpretatiounen vun der Welt aus der Perspektiv vum Kand mat enger Finesse, déi d'Kanner nach net verbal ausdrécke kënnen.

Artikel 31 vun der Konventioun vun de Vereenten Natiounen iwwer d'Rechter vum Kand unerkennt d'Recht vun all Kand op vollstänneg Participatioun am kulturellen an artisteschen Liewen. De Däitsche Bundestag huet explizit d'Fërderung vun artisteschen a kulturellen Aktivitéiten fir all Kanner a jonk Leit gefuerdert, onofhängeg vun hirem sozialen oder kulturellen Hannergrond.

2.2.3 D'Fërderung vun der Kreativitéit no Moreno a Mollenhauer

Jacob Levy Moreno huet eng Theorie entwéckelt, no där d'Fäegkeet zur mënschlecher Selbstorganisatioun duerch d'Ënnerstëtzung vun der Kreativitéit an der Spontanéitéit entwéckelt gëtt. Spontanéitéit ass 'eng nei Reaktioun op eng al Situatioun oder eng passend

Äntwert op eng nei ' (Moreno, 1989). Kreativitéit an Spontanéitéit sinn interdependent a stellen fundamental individuell Ressourcen duer.

Mollenhauer beschreift säin Deel e reflexiven Prozess vum Ego, deen mat ästhetesche Sensatiounen ufänkt an vun enger fokusséierter Selbstbewosstsinn vun deenen eegene Fäegkeeten, Bedierfnesser an Erfarungen begleet gëtt. Hien nennt dëse Prozess 'thematescht Werdegang' a betount, datt variéiert ästhetesch Materialien, déi d'Kand forméiere a modifizéieren kann, d'Entstoen vum kreativen Denken erméiglechen.

2.3 Resilienz — Konzept a Fuerschung

2.3.1 Definitioun vum Konzept

D'Wuert Resilienz ass vum latäinesche Wuert 'resilire' ofgeleet (zréckprallen, net haften bleiwen). Am Beräich vun der Entwécklungspsychologie bezitt sech Resilienz op 'psychologesch Resistenz géint biologesch, psychologesch an psychosozial Entwécklungsrisiken' (Wustmann, 2011). Resilienz gëtt haut als e dynamescht a situativt Konzept (Zoustand) verstanen, dat sech iwwer d'Liewen ännere kann, amplaz als eng stabil Perséinlechkeets-Eegeschaft.

Definitioun no Welter-Enderlin (2006): *"Resilienz ass d'Fäegkeet vun Individuen, Liewenszykluskrisen ze iwwerwannen, andeems si op perséinlech an sozial iwwerdroen Ressourcen zeréckgräifen, an dës als Triebkraaft fir Entwécklung ze notzen."*

2.3.2 Fuerschung iwwer Resilienz — D'Kauai-Studie

Fuerschung iwwer Resilienz, déi an den 1970er Joren am Kader vun der entwécklungspsychopathologescher Fuerschung entstanen ass, gëtt besonnesch duerch d'Kauai Longitudinalstudie illustréiert, déi vun Emmy Werner a Ruth Smith op der hawaiianescher Insel Kauai duerchgefouert gouf.

KAUAI LANGZÄITSTUDIE — Werner & Smith (1955–1995)	
Lokalitéit	Insel Kauai, Hawaii, USA
Dauer	40 Joer (vum Gebuertsdag bis an d'Erwuessenenalter)
Team	Pädiater, Psychologen, Sozialaarbechter
Gesamtstëchproben	698 Kanner, déi 1955 gebuer goufen
Kanner, déi an Aarmut liewen	Ungeféier 54 %
'Héich-Risiko'-Kanner	~30% (mat 4 oder méi Risikofaktoren)
'Héich-Risiko'-Kanner mat Problemer	129 Kanner mat schwéiere Léier- oder Verhalensschwieregkeeten
'Resilient' Kanner (iwwerraschend)	72 Kanner (32 Jongen, 40 Meedercher) trotz héije Risiken
Altermoossungen	1, 2, 10, 18, 32 an 40 Joer
Haaptkonklusioun	Déi positiv Effekter bei de resilienten Kanner waren nach am Alter vun 40 Joer moossbar (niddregere Scheedungs- a Aarbechtslosegetraten)

2.3.3 Schutzfaktoren no Lösel & Bender (2008)

D'Kauai-Studie an ähnlech Studien hunn déi wichtegst Schutzfaktoren identifizéiert, déi d'Resilienz förderen:

- Eng stabil emotional Bezéiung mat op d'mannst engem Elter oder enger elterlecher Figur
- Eng emotional positiv, ënnerstëtzend a strukturéiert Erzéiung
- Modeller vu konstruktivem Verhalen am Angesicht vu Stress
- Sozial Ënnerstëtzung ausserhalb vun der Famill
- Nohalteg sozial Verantwortung
- Temperaturalesch Charakteristiken (Flexibilitéit, Frëndlechkeet)
- Kognitiv Fäegkeeten (mindestens duerchschnëttlech Intelligenz)
- Erfarungen vun Selbstwirksamkeet an engem positiven Selbstbild
- Erfarungen vun Sënn a Struktur an der eegener Entwécklung

2.3.4 Déi sechs Schlësselfaktoren vun der Resilienz no Fröhlich-Gildhoff & Rönnau-Böse

Sechs schützend Faktoren hu sech als besonnesch entscheedend fir d'Entwécklung vun der Resilienz erausgestallt:

Faktor	Beschreiwung
1. Selbstbewosstsinn	Eng ëmfaassend an korrekt Wahrnehmung vun eegenen Emotiounen a Gedanken; Selbstreflexioun
2. Selbstkontroll	Fäegkeet, intern Zoustänn ze regléieren an hir Intensitéit an hir Dauer ze kontrolléieren
3. Selbstwirksamkeet	Subjektivt Selbstvertrauen an d'Fäegkeet, nei oder schwiereg Aufgaben mat deenen eegenen Fäegkeeten ze léisen
4. Sozialkompetenz	Empathie, Kommunikatioun, net-aggressiv Verhalensstrategien, Selbstbehauptung
5. Stressmanagement	Fäegkeet, stressräich Situatiounen ze bewäerten an ze managen mat passenden Strategien
6. Problemléisung	Gëeegent Entscheedungsfindung an schwierege Situatiounen; proaktivt Verhalen

2.3.5 Resilienzentwécklung — Abléck aus der Neuro-Wëssenschaft

Gerald Hüther (2008) bitt eng wichteg neurowëssenschaftlech Erkenntnis: d'neuronal Verbonnen, déi d'Gedanke-, Gefills- a Handlungsablaf am mënschleche Gehir bestëmmen, si plastesch a kënnen sech iwwert d'ganz Liewen änneren. Nei Erfarungen, besonnesch déi, déi duerch aktiv Problemléisung gewonnen ginn, kënnen neuronal Strukturen änneren an d'Resilienz op laang Siicht stäerken.

Hüther ënnersträicht och, datt 'ni méi spéit am Liewen eng Persoun esou oppen fir nei Erfarungen, esou neugierig, esou begeeschtert, esou léierfreudeg an esou kreativ ass wéi an der fréier Kandheet'. Kormann (2007) betruecht déi éischt zéng Joer am Liewen als déi gënschtegst Period fir d'Entwécklung vun Resilienz.

2.3.6 Déi dräi Quellen vun Resilienz no Daniel & Wassell (2002)

Kanner zéien op dräi komplementär Quellen vun Resilienz zeréck:

- Ech hunn (grondleeënd Sécherheet): "Ech hunn Leit, déi mech gär hunn a mir hëllefen." — Verwuerzelt an der Bindungstheorie vu Bowlby: eng sécher Basis, déi dem Kand erlaabt, seng Ëmwelt aktiv z'erfuerschen.
- Ech sinn (Selbstwäertgefill): "Ech sinn eng léifvoll Persoun a behandelen mech selwer an anerer mat Respekt." — Verstäerkt duerch Erfarungen vun Kompetenz.
- Ech KANN (Selbstwirksamkeet): "Ech kann Weeër fannen, Problemer ze léisen an mech selwer ze kontrolléieren." — De Glawen, datt een duerch säin eegent Verhalen bestëmmte Situatiounen beaflosse a kontrolléieren kann.

2.4 Konscht a Resilienz — De theoreteschen Zesummenhang

Kreativitéit ass e wichtegt Element an der Entwécklung vun der Resilienz: Kanner kënnen hir Resilienz duerch kreativ Prozesser entwéckelen, an ëmgedréint kreativ Fäegkeeten duerch Erausfuerderungen entwéckelen, wann si encouragéiert ginn, hir eege Problemléisungsstrategien ze sichen, ze fannen an unzewenden.

D'Konschttherapie, déi besonnesch vum C.G. Jung initiéiert gouf, deen seng Patientë dozou ermuntert huet ze molen, huet sech laang als positiv fir d'Entwécklung vun deenen eenzelnen erwisen. Déi wuelwäerteg Effekter vun der Konscht realiséieren sech an sécheren Ëmfeld, wou d'Qualitéit vun der Aarbecht net ugeriicht gëtt an de Respekt fir den eenzelen kreativen Akt garantéiert ass. An esou Kontexten kann d'künstleresch Schafung eng Ressource fir mental, geeschteg an sozial Entwécklung ginn.

---

3. Wëssenschaftlech Ziler vum Projet

D'wëssenschaftlech Ënnerstëtzung fir d'Konschtwochen huet zwou Haaptziler:

3.1 Evaluatioun vun de Konschtwochen

Déi éischt Studie huet zum Zil, d'Konschtwochen selwer ze evaluéieren. D'Haaptfroen sinn:

- Hunn d'Konschtwochen en dauerhaften Impakt op d'Selbstbild vum Kand?
- Wéi ginn d'Konschtwochen vun de deelhuelende Kanner an hiren Betreier bewäert?
- Huet d'Kand als Resultat vun der Konschtwoch nei Interessen entwéckelt?
- Ginn d'observéiert Ännerungen vum Ënnerstëtzungsnetz vum Kand am Beräich Bildung gemellt?

3.2 Studie iwwer d'Effekter op d'Entwécklung vun der Resilienz

Déi zweet Studie ënnersicht méi detailléiert d'Auswierkungen vun Konschtwochen op d'Entwécklung vun der Resilienz bei traumatiséierte Kanner. Dës longitudinell Studie (2010–2012) probéiert fënnef Froen ze beäntweren:

- Hunn d'Konschtwochen en Afloss op verschidde Liewensberäicher oder perséinlech Fäegkeeten, déi mat Resilienz verbonnen sinn?
- Erlaabt eis eng Vergläichsgrupp (ouni Konschtwoch) d'Effekter ze isoléieren, déi spezifesch fir d'Interventioun sinn?

- Gëtt et spezifesch Ënnerscheeder tëscht de Gruppen, déi un verschiddene Konschtwochen deelgeholl hunn?
- Weisen d'längsfalls Fallstudien en dauerhaften Effekt op fäegkeeten am Zesummenhang mat Resilienz?
- Halen kuerzfristeg Effekter och op laang Siicht un?

---

4. Projet-Struktur

4.1 Organisatioun an Ëmsetzung vun de Konschtwochen

D'Konschtwochen ginn vun der IID-Associatioun organiséiert. Si fannen an verschiddene Lokatiounen a Däitschland an der Schwäiz statt a daueren eng ganz Woch. Dräi bis véier onofhängeg professionell Kënschtler huelen deel a bidden Atelieren an enger Villfalt vu künstleresche Disziplinnen un:

- Fotografie-Workshop (e puer Kënschtler, dorënner Raphael Faux a Karl Anton Koenigs)
- Graffiti (Justin McMahon)
- Comic-Zeechnen (Oliver Preston)
- Neoprenaarbecht — Täschemaachen (Thomas Renaud)
- Molerei (Franck Cazenave, Pia von Aulock)
- Videographie a Filmproduktioun (Louis von Adelsheim, Jonas Schweitzer-Faust, Victorie Duchatelle)
- Skulptur a Gips- a Lehmkonscht (Julia Schrader, Greg Hold)
- Musek (Johannes Schlichting)
- Drécktechniken (Lesley Schulze)
- Radioproduktioun a Sounddesign (Martin Löscher)
- Schmuck (Jasmin La Marca)
- Drama (Alexe Limbach, Karl-Heinz Zmugg)
- Kreativdesign (Yves)

4.2 Participéierend Institutiounen

Déi deelhuelend Institutiounen sinn a Nordrein-Westfalen, Berlin an am Rheinland-Pfalz geleit:

- Janusz-Korczak-Haus (Kaiserswerther Diakonie, Düsseldorf) — Wunngrupp fir 9 Kanner
- Jugendhilfe Anna-Stëftung (Köln) — 36 Plazen fir Kanner am Alter vun 0 bis 18 Joer
- KiD Facheinrichtung (Düsseldorf) — spezialiséiert Evaluatioun fir Kanner am Alter vun 4 bis 12 Joer an enger Kris
- KiDo 1 & 2 an DiKo-Gruppen (Graf Recke-Stëftung, Düsseldorf) — 7 Meedercher a Jongen, déi duerch Gewalt traumatiséiert sinn (Alter 6–13 Joer)
- Metropolis Group (Wadzeck Foundation, Berlin) — heilpädagogesch Erzéiung a klenge Gruppen
- Frieda Group (VJB Jugend und Familie gGmbH, Berlin) — pädagogesch a therapeutesch Betreiung (Alter 6–13)
- Kontrollgrupp: HKJ Rheinland-Pfalz gGmbH — net-deelhuelend Wunn-Gruppen

- Privater Participanten: Kanner, déi ambulant Betreiung kréien oder fréier an der Betreiung waren

5. Wëssenschaftlech Methodologie

5.1 Studie 1 — Evaluatioun vun de Konschtwochen

5.1.1 Prozedur a Zäitplang

D'Kanner an hir Begleeder goufen zwou Mol interviewt: virun der éischter Konschtwoch (Vir-Ëmfro, 2010) an no all Konschtwoch (Nom-Ëmfro). Zousätzlech goufen och Referenzpersounen, déi net un der Konschtwoch deelgeholl hunn, interviewt, fir eng onparteiesch Perspektiv op all Verännerungen ze kréien.

Grupp	2010	2011	2012
Adelsheim – Summer	8 Kanner	8 Kanner	7 Kanner
Adelsheim – Hierscht	9 Kanner	—	—
Gstaad (Schwäiz)	8 Kanner	5 Kanner	4 Kanner
Ruppiner Séi (Berlin)	—	—	9 Kanner

5.1.2 Probe — Gruppecharakteristiken

Adelsheim_Summergrupp: 8 Kanner (Alter 6–12 Joer, M = 9,00, SD = 2,00), déi an zwou verschiddene Institutiounen a Nordrhein-Westfalen wunnen. D'Dauer vum Openthalt huet vun e puer Wochen bis e puer Joer gereicht.

Adelsheim_Hierschtgrupp: 9 Kanner (Alter 8–13 Joer, M = 9,86, SD = 1,29), dovun hu 7 an engem Betreiungsheem a Nordrein-Westfalen gelieft an 2 bei hiren Elteren. D'Dauer vum Openthalt am Betreiungsheem huet vu 8 Méint bis 6 Joer gereicht.

Gstaad-Grupp: 8 Kanner (Alter 7–15 Joer, M = 10,75, SD = 2,39), dovun 4 an der Fleege a 4 bei hiren Elteren oder an der Fleegefamill gewunnt hunn. International Konschtwoch mat englëschsproochege Kënschtler a franséischsproochege Kanner.

Ruppiner See-Grupp: 9 Kanner (Alter 6–10 Joer, M = 8,38, SD = 1,32), dovun 6 aus zwou Berliner Institutiounen an 3, déi bei hiren Elteren gelieft hunn.

5.1.3 Qualitativ a quantitativ Bewäertungsmethoden

D'Bewäertung baséiert op Donnéeën aus transkribéierten mündlechen Interviews, souwéi op geschriwwen Donnéeën, déi vun de Kanner an hiren erwuesse Betreier gesammelt goufen. D'Donnéeënanalyse ass haaptsächlech qualitativ (qualitativ Inhaltsanalyse no Mayring, 2000). Froen, déi mat 'jo' oder 'nee' beäntwert goufen, goufen enger virleefeger quantitativer Analyse ënnerworf, mat grafescher Duerstellung an engem χ^2-statisteschen Test, fir d'Äntwertfrequenzen tëscht de Gruppen ze vergläichen.

5.2 Studie 2 — Effekter op d'Entwécklung vun der Resilienz

5.2.1 Längsschnitt-Design

Eng Längsschnittstudie gouf tëscht 2010 an 2012 mat véier Moossnamspunkten duerchgefouert (T1: Vir-Ëmfro virun der éischter Konschtswoch; T2, T3, T4: No-Ëmfroen no jeeweileger Konschtswoch). Eng Kontrollgrupp vu Kanner, déi net un de Konschtswochen deelgeholl hunn, gouf zu déiselwechte Zäitpunkter ëmfroen.

5.2.2 Kategoriséierungssystem fir d'Widerstandsfäegkeet ze moossen

Fënnef Haaptkategorien goufen op Basis vun de Schutzfaktoren, déi an der Literatur identifizéiert goufen (besonnesch d'Kauai-Studie), operationaliséiert:

Kategorie	Froen, déi bewäert goufen
A — Selbstkonzept	Interesse un Sport, Stäerkten a Schwächten am Sport, Hobbien, Verträglechkeet mat anere Kanner, akademesch Fäegkeeten, spezifesch Stäerkten a Schwächten
B — Selbstwäertgefill	Selbstbewäertung, Bild wéi et vun Frënn, Elteren a Léiereren gesi gëtt
C — Konscht a Kreativitéit	Wahrnehmung vun der Konscht, regelméisseg artistesch Aktivitéiten, Begeeschterung, emotional Ausdrocksweis duerch Konscht
D — Selbstwirksamkeet	Fäegkeet, Problemer onofhängeg ze léisen, Hëllef ze froen, Bereetschaft, Ziler ze verfollegen, aktiv vs passiv Strategien
E — Zukunftspläng a Wënsch	Hedonistesch/illusoresch Wënsch vs. d'Erwaardung vun deem wat erstrebenswert ass vs. eng pragmatesch Orientéierung an d'Zukunft
F — Gefill vun sozialer Integratioun	Zuel vun de bedeitende Persounen am banneschten Krees (Famill, Frënn, anerer) an am äusseren Krees

Fir all Kategorie goufen spezifesch Bewäertungsreegelen definéiert, fir de Zoustand bei all Moossnamspunkt ze beschreiwen (staark, moderat, schwaach) an d'Ännerung tëscht zwee Moossnamspunkten ze evaluéieren (++ ganz positiv, + positiv, = stabil, - negativ, -- ganz negativ).

---

6. Ausgewielte Resultater

6.1 Resultater vun der Evaluatioun vun de Konschtwochen (2010–2012)

6.1.1 Nohaltegkeet vun den Effekter — Wat feelt no der Konschtwoch

An all Joer vun der Evaluatioun (2010, 2011, 2012) hunn bal all d'Kanner, déi e puer Wochen no der Konschtwoch interviewt goufen, uginn, datt si gefillt hunn, eppes feelt. Am Joer 2010 hunn nëmmen 2 vun 25 Kanner negativ geäntwert. Am 2011 an 2012 war d'Resultat ähnlech.

Déi dominéierend an sech widderhuelend Erkenntnis: Virun allem vermësst een d'Leit. An allen dräi Gruppen an iwwer all dräi Joer waren d'Kënschtler, d'Organisateuren an de Kach déi am heefegsten genannt Leit — an dëst Resultat war bal eenhaldeg: Am Joer 2010 hunn bal all d'Kanner gesot, si hätten ee oder méi Leit vermësst. Déi aner an der Studie identifizéiert Verloschterkategorien (de Plaz, artistesch Aktivitéiten, gemeinsam Aktivitéiten, positiv Emotiounen) spillen eng vill manner prominent Roll.

Dëse Resultat kann duerch d'Liewensëmstänn vun de matmaachende Kanner erkläert ginn: déi meescht wunnen an Institutiounen fir Kanner- a Jugendschutz (Gruppewunnengen). An hirem Alldag sinn d'Bedingungen, déi néideg sinn fir stabil, opmierksam a kontinuéierlech Bezéiungen mat Erwuessene, strukturell schwéier z'erreechen — ongunstig Personal-zu-Kanner-Verhältnisser, Zäitdréck an héije Personalwiessel. D'Konschtwoch bitt temporär e héijen Personal-zu-Kand-Schlëssel, eng waarm, konstant a respektvoll Erwuessenepresenz: Kënschtler, déi all Kand oprecht Opmierksamkeet schenken, an e Kach, deen sech ëm d'Grupp këmmert. Wat de Kanner also eigentlech *feelt*, sinn virun allem **stabil Rollmodeller an këmmeresch Erwuessener, déi hinnen oprecht a bestänneg Opmierksamkeet geschenkt hunn**. Et ass net d'künstleresch Aktivitéit selwer, déi am meeschten feelt – et ass déi mënschlech Verbindung, déi si erméiglecht huet. Dës Erkenntnis stellt eng wichteg klinësch an pädagogesch Einsicht duer: Si deckt eng emotional an relational Lück am Alldag vun dëse traumatiséierte Kanner op, déi d'Konschtwochen temporär fëllen.

Et ass bemierkenswäert, datt de Manktem u künstleresche Aktivitéiten bal ausschliisslech vun de Kanner genannt gëtt, déi un de Wochen am Schlass Adelsheim deelgeholl hunn, während de Manktem u gemeinsame Aktivitéiten ausschliisslech vun de Kanner aus der Gstaad-Grupp ernimmt gëtt — wat de verschiddenen Fokus vun dëse zwee Aarte vu Wochen widerspigelt.

6.1.2 Nei Interessen, déi zënter der Konschtwoch verfollegt ginn

Am Joer 2010 gouf e signifikanten Resultat ($\chi^2 = 7{,}22$, $p < 0{,}03$, grousse Effekt $\hat{w}^2 = 0.29$) huet d'Adelsheim-Summer-Grupp vun deenen aneren zwou Gruppen ënnerscheet: all 8 Kanner an dëser Grupp hunn uginn, datt si zënter der Konschtwoch nei Aktivitéiten an hiert Alldag integréiert hunn (haaptsächlech künstleresch Aktivitéiten: Fotografie, Molerei, Keyboard/Piano, etc.). Am Géigesaz dozou huet d'Majoritéit vun de Kanner an der Gstaad-Grupp keng nei Interessen uginn, déi si ugefaangen haten.

Dës Ënnerscheedung kann duerch de méi staarke künstleresche Fokus vun de Wochen zu Adelsheim erkläert ginn, am Géigesaz zur Woch zu Gstaad, déi grousse Wäert op spektakulär, awer schwéier nozeféieren Aktivitéiten geluecht huet (Rodelbaan, Fielseklättern, etc.).

6.1.3 Wahrgenomm Ännerungen am Liewen vum Kand

Am Joer 2010 hunn 17 vun 25 Kanner (68 %) geäussert, si hätten zënter der Konschtwoch Veränneerungen gespürt. Dës Veränneerungen waren ëmmer positiv a betraff:

- Sozialt Verhalen (z. B. 'Ech streiden manner', 'Ech hunn opgehalen ze lügen')
- sozial Integratioun (z. B. "Ech hunn nei Frënn gemaach")
- Wuelbefannen (z. B. "Ech sinn méi entspaant", "Ech genéissen d'Liewen méi")
- D'Entdeckung vu neie Fäegkeeten (z. B. "Ech sinn méi musikalesch", "Ech weess elo, wéi een Fotoe mécht")

Dës Resultater goufen 2011 an 2012 konsequent widderholl, wat d'Stabilitéit vum positiven Effekt iwwer e puer Joer bestätegt.

6.1.4 Bewäertung vun de Kanner vun de Konschtwochen

D'Motivatioun fir deelzehuelen gëtt haaptsächlech vun der Erwaardung vu Genoss a positiven Emotiounen ("Spaass hunn") souwéi vun der Neugier dominéiert. Kënstleresch Aktivitéiten als direkt Motivatioun ginn nëmmen vun dräi Kanner iwwer all Gruppen spontan ernimmt — wat

duerch de Fakt erkläert ka ginn, datt "Spaass hunn" implizit Erwaardungen enthält, déi mat de Konschtworkshops ze dinn hunn.

Angstausdrocksvirun der Woch betreffen haaptsächlech d'Méiglechkeet vu Konflikter, Gewalt oder Ausgrenzung (BF1), méiglech Accidenter (BF2) an schlecht Verhalen (BF3). Dës Angscht erweist sech bal ëmmer als ongegrënnt: d'Konflikter sinn minimal, an et gëtt keng Gewalt.

D'Réckmeldungen, déi no der Konschtwoch kritt goufen, sinn fir 100 % vun de befroten Kanner all Joer ganz positiv. Kënschtleresch Aktivitéiten ginn am heefegsten vun de Gruppen aus Adelsheim genannt; gemeinsam Aktivitéiten (Ausflich) ginn méi dacks vun der Grupp aus Gstaad ernimmt. Kritik ass rar a bezitt sech haaptsächlech op kleng Streidereien tëscht de Kanner.

6.2 Resultater vun der Studie iwwer d'Entwécklung vun der Resilienz

6.2.1 Ännerungen an de Resilienzindikatoren (Selbstbewäertung, 2010)

D'Analys deckt déi 17 Kanner an de Gruppen Adelsheim_Summer (K1–K8) an Adelsheim_Hierscht (K17–K25), fir déi Donnéeën op béide Moossnamspunkten disponibel sinn. D'Resultater pro Kategorie sinn wéi follegt:

Kategorie	Positiv Veränderung	Stabil	Negativ
A — Selbstkonzept	Minderheet	—	Dominant (2x +)
B — Selbstwäertgefill ★	**9 vun 17 Kanner**	6 vun 17 Kanner	2 vun 17 Kanner
C — Konscht a Kreativitéit ★	**7 vun 17 Kanner**	5 vun 17 Kanner	5 vun 17 Kanner
D — Selbstwirksamkeet	5 vun 17 Kanner	—	10 vun 17 Kanner
E — Zukunftspläng	Ausgeglach	Balancéiert	Ausgeglach

★ = signifikant méi positiv Resultater wéi an der Kontrollgrupp

6.2.2 Verglach mat der Kontrollgrupp — Spezifesch Effekter vun de Konschtwochen

De Verglach mat der Kontrollgrupp (Kanner, déi net un de Konschtwochen deelgeholl hunn) erlaabt eis, déi der Interventioun spezifesch Effekter ze isoléieren. D'Haaptresultater sinn wéi follegt:

Selbstwäertgefill (Kategorie B): Kanner, déi un de Konschtwochen deelgeholl hunn, hu eng markant Verbesserung vun hirem Selbstwäertgefill gewisen, während an der Kontrollgrupp keng signifikant Ännerung observéiert gouf. Dëst ass ee vun de kloersten a robustesten Effekter vun der Studie.

Konscht a Kreativitéit (Kategorie C): Bei de Kanner, déi un de Konschtwochen deelgeholl hunn, entsteet e méi positiven Androck, besonnesch an der Adelsheim_Summer-Grupp. D'Kontrollgrupp weist e gemëschten Androck (positiv a negativ). D'Erhéijung vun der kreativer Aktivitéit am Alldag ass bei de Participanten signifikant méi ausgeprägt.

Selbstbild (Kategorie A): Negativ Ännerungen ginn an deenen zwee Gruppen observéiert (mat an ouni Konschtwoch), wat drop hiweist, datt dës Ännerungen éischter aus allgemenge Entwécklungsfaktoren resultéieren wéi aus dem spezifesche Effekt vun de Konschtwochen.

Gefill vun sozialer Integratioun (Kategorie F): Eng positiv Erhéijung vum Gefill vun sozialer Integratioun gëtt an deenen zwee Konschtgruppen (Adelsheim_Summer an Adelsheim_Hierscht) observéiert: no der Konschtwoch ginn am banneschten Krees méi bedeitend Persounen genannt . Dës Tendenz ass awer och an der Kontrollgrupp observéierbar, och wann et e puer Nuancen ginn.

6.2.3 Längsschnitt-Fallstudien — Entwécklung iwwer 3 Joer (2010–2012)

Dës longitudinal Fallstudie konzentréiert sech op déi 7 Kanner aus der Adelsheim_Summer-Grupp, déi un allen Ëmfroen deelgeholl hunn (K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8). Si weist individuell Trends iwwer véier Moossnamspunkten (T1 bis T4).

Kand	Selbstwäertgefill	Konscht/Kreativitéit	Selbstwirksamkeet	Selbstkonzept	Tendenz
K1	Negativ → Positiv (Q3) → Negativ (Q4)	↗ gehal (Q3-Q4)	↗ dann ↘	↗ dann ↘	Mëscht
K2	Stabil positiv (T1-T3) → Negativ (T4)	Stabil (héich)	Niddereg → héich (T3-T4)	↗ nohalteg	**E bësse +**
K3	Negativ → Positiv (T3) → erhalen (T4)	↗ no Q2 → erhalen	Mëttelméisseg stabil	↗ duerno stabil	**Positiv +**
K7	Negativ → Positiv (T2) → gehal (T3-T4)	Schwankend → héich	↗ gehal	↘ (T1→T2)	**Positiv +**
K8	Negativ → Positiv (T2) → gehal (T3-T4)	Niddereg → héich (nohalteg)	Niddereg → mëttel	Stabil	**Positiv ++**

Vun de 8 Kanner an der Adelsheim_Summer-Grupp weisen 5 positiv Tendenzen am Iwwergank vun T1 op T2. E puer positiv Effekter verléieren mat der Zäit un Intensitéit, während anerer bestoe bleiwen, wat d'Fro vun der Nohaltegkeet grundleeënd individuell mécht.

6.2.4 Eng bemierkenswäert qualitativ Erkenntnis: Selbstwahrnehmung vs. externer Wahrnehmung

Duerch d'Studie hu sech d'Selbstbewäertungen vun de Kanner konsequent vun de Bewäertungen ofgewise, déi vun pädagogesche Spezialisten gemaach goufen: d'Kanner hunn hir eege Entwécklung méi positiv wahrgeholl wéi d'Erwuessener. Dës Erkenntnis gëtt als zukünfteg Ressource fir d'Kanner interpretéiert, déi an deenen Institutiounen soll geschätzt a gefërdert ginn.

---

7. Methodologesch Schwieregkeeten

7.1 Datensammlung

Vun de 25 Kanner, déi un deenen éischten Konschtwochen am Joer 2010 deelgeholl hunn, konnten nëmmen 8 an d'komplett Serie vun de Fuerschungsinterviews abegraff ginn. Dës héich Ofbriechquote (68 %) läit un de fréquente Wunnsëtzännerungen vun de Kanner wärend dem Projet (Zréck bei hir Familljen, Iwwergank an eng aner Institutioun), wat Nofolgebetriber onméiglech gemaach huet.

7.2 Dateninterpretatioun

D'Heterogenitéit vun de Kannergruppen (am Alter vu 7 bis 15 Joer am Joer 2010) an d'Villfalt vun de Liewensereignisser, déi stattfonnt hunn, maachen et schwéier, allgemeng Entwécklungseffekter vun deenen ze ënnerscheeden, déi spezifesch fir d'Konschtwochen sinn. Individuell Ëmstänn (Zréckkehr an d'Famill, Krisen, Institutiounswiessel) kéinten d'Effekter maskéiert oder verstäerkt hunn.

7.3 Erwuessene Respondenten

All interviewte Erwuessene war gläichzäiteg fir verschidde Kanner zoustänneg, wat hir Bewäertungen op eng net-onofhängeg Manéier beaflosse konnt. Ausserdeem kéinten d'Phänomener vun der selektiver Wahrnehmung an der Inter субъектiwitéit d'extern Bewäertungen vun de Kanner verzerrt hunn.

---

8. Allgemeng Konklusioun

Obwuel d'Kanner, déi un de Konschtwochen deelhuelen, aus verschiddene Institutiounen kommen, individuell Hannergrënn hunn an an d'Altersgrupp vun 8 bis 12 Joer gehéieren, weist d'begleedend Studie kloer, datt all d'Kanner, déi dobäi waren, vun de Konschtwochen profitéiert hunn.

8.1 Zesummegefaasst Resultater

1. Verbesserten Selbstwäertgefill: Dëst ass dee stäerkste an dee konsequenteste Effekt. All d'Kanner haten virum Ufank vum Projet e relativ nidderegt Selbstwäertgefill, mee dëst huet sech trotz individuellen Schwankungen verbessert. Am Verglach mat der Kontrollgrupp entwéckelen d'Kanner, déi un de Konschtwochen deelgeholl hunn, méi dacks e gestäerkten Selbstwäertgefill.

2. Integratioun vun der Konscht a Kreativitéit an den Alldag: Kanner an der Grupp mat kontinuéierlecher Participatioun hu zu Ufank e staarke Sprong an der Integratioun vu künstleresche Aktivitéiten an hiren Alldag gewisen, deen iwwer d'Zäit ofgeholl huet. Interviews hu gewisen, datt d'Kanner dës Aktivitéiten als natierlech ugesinn an se net méi spontan mam Begréff 'Konscht' verbannen — wat deen scheinbare Réckgang an de Zuelen deelt.

3. Entwécklung vun der Resilienz — net-linear, mee positiv Resultater: D'längsanalys weist fundamental positiv, och wann net-linear, Resultater. De Zyklus vun der Resilienz-Entwécklung bei all Kand weist Héichten a Déiften, déi mat individuellen Krisen verbonnen sinn. Eng Verbonnenheet tëscht de Konschtwochen, de neie gewonnenen Erfarungen an der Entwécklung vu perséinleche Fäegkeeten kann demonstréiert ginn.

4. Verhalen während de Konschtwochen: Während de Konschtwochen gouf d'Verhalen vun de Kanner vun de Léierassistenten als wesentlech manner erausfuerdernd wéi soss empfonnt — wat fir sech e Resultat ass.

5. Adelsheim géint Gstaad-Wochen — eng wichteg Léier: Konschtwochen, déi op künstleresch Praktiken (Adelsheim) fokusséiert sinn, generéieren méi moossbar Effekter op d'Entwécklung vu Fäegkeeten an dauerhaften Interessen wéi Wochen mat ville spektakuläre

Aktivitéiten, déi d'Kanner an hirem alldeegleche institutionellen Liewen net kënnen nofëieren (Gstaad).

8.2 Recommandatiounen vun den Auteuren

- Erweidert déi zyklësch Konschtprogrammer an de Jugendbetreiungsinstituter, fir nohalteg Effekter ze stäerken.
- Prioritéit sollt op kënschtleresch Forme ginn, déi Kanner mat limitéierten materiellen a finanziellen Ressourcen noespillen kënnen.
- Erkennt artistesch Aktivitéiten, déi vun professionelle Kënschtler geleet ginn, als eng methodesch Approche fir sech selwer an der stationärer Jugendbetreiung un, déi vun der Kunsttherapie ënnerscheet ass.
- Dës Approche an d'Gebührenverhandlungen mat Institutiounen fir Kanner- a Jugendschutz integréieren.
- Férdert eng méi positiv Selbstwahrnehmung vun de Kanner als Ressource, déi an deenen Institutiounen soll encouragéiert ginn.
- Fir Kanner, déi nëmmen eng Woch un künstleresche Aktivitéiten deelgeholl hunn, si positiv Effekter och observéierbar — de Zougang däerf net nëmmen op regulär Participanten limitéiert sinn.

---

9. Haaptbibliographesch Referenzen, déi an der Studie zitéiert goufen

D'Auteuren zitéieren eng ëmfaassend Wëssenschaftsliteratur. Déi Haaptreferenzen sinn wéi follegt:

- Bowlby, J. (2008). Bindungstheorie.
- Braun, D. et al. (2013). Konscht, Kreativitéit an Kannerentwécklung.
- Daniel, B. & Wassell, S. (2002). Bewäertung an Férderung vun der Resilienz bei verwundbare Kanner.
- Dewey, J. (1988). Konscht als Erfarung.
- Fröhlich-Gildhoff, K. & Rönnau-Böse, M. (2009). Resilienz. München: Reinhardt.
- Hüther, G. (2008). Resilienz an nei neurobiologesch Erkenntnisser.
- Laucht, M. et al. (2000). D'Mannheimer Studie iwwer Risikofaktoren.
- Lösel, F. & Bender, D. (2008). Resilienz a Schutzfaktoren — eng Synthese.
- Moreno, J.L. (1991). Psychodrama, Spontanéitéit a Kreativitéit.
- Opp, G. & Fingerle, M. (2008). Wat Kanner staark mécht. München: Reinhardt.
- Schleiffer, R. (2009). Bindungstheorie am Kontext vun der Heemfleeg.
- Werner, E.E. & Smith, R.S. (1989, 1992, 2008). D'Kauai-Längsschnittstudie — Verletzlech, mee onbesiegbar.
- Wustmann, C. (2004, 2011). Resilienz. Standhalen a staark ginn. Weinheim: Beltz.
- Zander, M. (2010, 2011). Resilienz férderen — Theorie an Praxis.

— Enn vum Zesummefaassung —

Dokument erstallt fir Innocence in Danger, Frankräich — 2025